

امام موسی کاظم(ع) حافظ مذهب جعفری

هفتم صفر سالروز میلاد گنجینه فضیلت و مهربانی؛ امام موسی کاظم(ع) است. پیشوای شکیبایی که با پاسداری از مذهب جعفری در برابر عقاید انحرافی ایستاد و به نشر و گسترش اسلام ناب محمدی (ص) پرداخت و مشعل فروزنده هدایت و سعادت رهروان حقیقی اهل بیت(ع) شد.

هفتم صفر سالروز میلاد گنجینه فضیلت و مهربانی؛ امام موسی کاظم(ع) است. پیشوای شکیبایی که با پاسداری از مذهب جعفری در برابر عقاید انحرافی ایستاد و به نشر و گسترش اسلام ناب محمدی (ص) پرداخت و مشعل فروزنده هدایت و سعادت، هدهدانا، حقیق، اها، بت(ع) شد.

هفتمین روز صفر 128 هجری قمری، در ابواء منطقه ای میان مکه و مدینه در خانه امام جعفر صادق(ع) ششمین پیشوای شیعیان و حمیده همسر ایشان بانویی پاکدامن و زاهد، فرزندی از تبار خاندان پاک رسول خدا(ص) دیده به جهان گشود.

امام موسی بن جعفر(ع) در کودکی از دانش پدر بزرگوار خویش بهره مند شد و رسالت سنگین امامت و هدایت مردم را پس از شهادت امام جعفر صادق(ع) در 20 سالگی بر عهده گرفت. «کاظم و صابر» از لقب های این امام همام و «ابوالحسن، ابوالبراهیم و باب الحوائج» از کنیه های ایشان است. دوره امامت هفتمین امام شیعیان 35 سال به طول انجامید و با حکمرانی خلفای عباسی چون «منصور دوانیقی، مهدی عباسی، هادی عباسی و هارون الرشید» همراه بود.

با توجه به ظلم و جور دستگاه خلافت و همچنین وجود انحراف های بسیار در جامعه، امام موسی کاظم(ع) فقه جعفری، اخلاق، تفسیر و کلام را که از زمان امام صادق(ع) و پیش از آن در زمان امام محمدباقر(ع) آغاز و عملی شده بود، ادامه داد و با تلاش مستمر خویش به تبلیغ دین اسلام، گسترش فرهنگ اسلامی، تبیین معارف و احکام الهی در قالب احادیث، تربیت شاگردان بزرگ، مبارزه با حاکمان مستبد و ساماندهی شیعیان با شیوه های مختلف تربیتی، عملی، مناظره های سیاسی پرداخت.

این فعالیت های روشنگرانه سبب شد تا حقانیت مکتب جعفری برای تمام مردم آشکار و حساسیت دستگاه حاکم نسبت به فعالیت های دینی وی بسیار شود، بنابراین مهدی خلیفه عباسی که وجود امام موسی کاظم(ع) را مانعی در جهت پیشبرد اهداف خویش می دید، امام(ع) را در بغداد بازداشت کرد و پس از مدتی دوباره ایشان را از زندان رها ساخت و پس از بر تخت نشستن هارون الرشید فرزند او، هفتمین امام شیعیان دوباره ظلم و ستم یک خلیفه عباسی دیگر را نسبت به خود مشاهده کرد اما اقدام های نادرست هارون الرشید هرگز سبب نشد تا وی از ادامه فعالیت های دینی بازماند و بارها به وسیله ایشان به مکان های مختلف فرستاده و زندانی شد و سرانجام این امام همام را در 25 رجب 183 هجری قمری، در 55 سالگی مسموم و به شهادت رساندند.

سالروز ولادت هفتمین اختر تابناک آسمان امامت و ولایت سبب شد تا پژوهشگر گروه اطلاع رسانی ایرنا با «حجت الاسلام مجید رضایی دوانی» مدیر مرکز مطالعات قرآن دانشگاه مفید قم و پژوهشگر امور دینی به گفت و گو بپردازد.

حجت الاسلام رضایی دوانی با بیان اینکه امام موسی بن جعفر(ع) در شرایط بسیار سختی امامت امت اسلامی و پیروان مکتب اهل بیت(ع) را برعهده گرفت، گفت: با توجه به شرایط دشوار و سختی که در آن روزگار برای ایشان وجود داشت با مزایای خاصی نیز همراه بود. تلاش های فراوانی که امام باقر(ع) و امام صادق(ع) در تربیت شاگردان بسیاری انجام داده بودند، به ثمر رسید و علما و فقهای برجسته ای در جامعه اسلامی به عنوان افرادی که پیرو اهل بیت(ع) بودند، پرورش یافتند و مکتب تشیع در بخش علمی توانسته بود، بسیار پیشرفت کند. بنابراین جامعه شیعه گرچه از نظر سیاسی محدود شده بود و امکان حضور سیاسی به صورت گسترده در آن شرایط فراهم نبود اما از نظر علمی از جایگاه بسیار گسترده ای برخوردار شد.

مدیر مرکز مطالعات قرآن دانشگاه مفید قم در ادامه افزود: امام موسی کاظم(ع) به تربیت شاگردان برجسته همت گماشت اما در آن هنگامه حکومت بنی عباس از اقتدار خاصی برخوردار و جایگاه این حکومت پس از فراز و نشیب های بسیار در جامعه آن روز تثبیت شده بود. دوران بسیار طولانی امامت امام(ع) به مدت 35 سال به طول انجامید و به عنوان بیشترین دوره امامت در میان ائمه معصومین(ع) مطرح است و از هنگامه 20 سالگی تا 57 سالگی ایشان بوده و با خلافت منصور دوانیقی، مهدی، هادی و هارون عباسی همراه بود، خلفایی که از نظر سیاسی، نظامی و ... بسیار قدرتمند بوده اند. در واقع پایه ریزی تمدن اسلامی در دوره بنی عباس شکل گرفت.

وی درباره جایگاه علمی هفتمین امام شیعیان یادآور شد: دیدگاه هایی که در دوره هفتمین امام شیعیان مطرح بود، سبب شد

در سده دوم هجری قمری با جامعه اسلامی رو به رو شویم که وسعت آن بسیار گسترده شده و در کنار آن حکومت نیز قدرتمند شده بود. گرچه در آن هنگامه انحراف های فراوانی به وجود آمده اما علاوه بر آن قدرت سیاسی و نظامی بسیار بود و از نظر علمی جامعه تحول پیدا کرد و گروه ها و مکتب های بسیاری شکل گرفتند. بنابراین در چنین شرایطی فردی باید امامت مسلمانان را برعهده می گرفت که از سجایا و ویژگی های اخلاقی بسیار ویژه ای برخوردار باشد. امام(ع) هم از نظر سیاسی، علمی و همچنین اخلاقی افراد بسیار زیادی را به خود جذب کرد و با اخلاق اسلامی، صبر و درایتی که داشت، توانسته بود در میان یاران امام صادق(ع) حضور جدی داشته باشد و آنها نیز جایگاه این امام همام را به دلیل آنکه از مقام علمی ایشان را مشاهده کرده بودند، به راحتی بپذیرند. یاران امام صادق(ع) نیز با ایشان به مناظره و بحث می پرداختند. بنابراین هنگامی که فردی توانسته باشد در طول 35 سال با موفقیت این دوره را سپری و افراد بسیاری را به خود جذب کند، این امر نشان دهنده دانش و تقوای والای ایشان بوده است.

حجت الاسلام رضایی دوانی با بیان اینکه یکی از ویژگی های برجسته هفتمین امام شیعیان فرو خوردن خشم است، ادامه داد: این صفت برای امام موسی کاظم(ع) به این دلیل بیان شده که بسیار خوب خشم خویش را کنترل می کرد و در سخت ترین مسایل و در مصیبت های فراوانی که برای وی ایجاد می شد، با بردباری و رفتارهای مدبرانه برخورد می کرد. در روایتی نقل شده است؛ هنگامی که ایشان به زندان رفت، این مکان را به عنوان فرصت عبادت و ارتباط با پروردگار می دانست.

مدیر مرکز مطالعات قرآن دانشگاه مفید قم دلیل آنکه ایشان را باب الحوائج نامیدند، چنین توصیف کرد: تمام افرادی که با پروردگار ارتباط دارند می توانند شفیع باشند اما گاهی برخی از ائمه معصومین(ع) به دلیل سختی هایی که متحمل می شوند، خدای متعال لطف خویش را با برطرف کردن مشکل های مردم به خاطر شفاعت آن بزرگواران نزد خداوند، نشان می دهد و امام موسی کاظم(ع) نیز به دلیل سختی های فراوانی که در زندان صبورانه تحمل کرد و ویژگی های بارز اخلاقی که دارا بود، افراد بسیاری به ایشان توسل جستند و این امام همام را باب الحوائج نامیدند؛ یعنی ایشان به عنوان درگاهی ارزشمند و معنوی محسوب می شود که می توان خواسته های خود را از امام(ع) خواست و به شفاعت این امام همام خدای متعال لطف می کند و مشکل ها را برطرف می سازد. گاهی وقت ها پروردگار امامت فردی را که با بی توجهی مردم رو به رو می شود، با همین توسل هایی که صورت می گیرد و اجابت می شود، آشکارتر می کند.

وی با بیان اینکه امام موسی کاظم(ع) پاسدار مکتب جعفری به شمار می رود و عنوان کرد: امام جعفر صادق(ع) میراث بسیار گرانبگی را توانست عرضه کند و در درگیری هایی که میان بنی امیه و بنی عباس وجود داشت شاگردان فراوانی را تربیت کرد و مطلب های علمی را وارد جامعه ساخت و مکتب واقعی اهل بیت(ع) را به همگان نشان داد. دستگاه خلافت ایشان را به شدت زیر نظر داشت و پس از آن به بغداد به عنوان مقر حکومت عباسی و همچنین بصره و مکان های مختلف در زندان منتقل کرد.

امام(ع) توانست از این موقعیت استفاده کند. ایشان از تمامی شاگردان امام صادق(ع) بهره برد و پس از آن نیز شاگردان برجسته ای را تربیت و آنان را به تمامی سرزمین های اسلامی فرستاد و روش جدیدی با عنوان وکالت را به وجود آورد که در آن تمامی یاران خویش را به عنوان وکیل انتخاب کرد و از آنها خواست تا هر فردی در منطقه خویش به صورت مستقیم برای گسترش دین اسلام عمل کند. در واقع امام موسی کاظم(ع) توانست هویت جدیدی را به طرفداران مکتب اهل بیت(ع) بدهد و جایگاه آنان را ممتاز کند. به گونه ای که از «ابوحنیفه نعمان بن ثابت» از علمای اهل سنت پرسیدند که چه فردی برای خلافت ارزشمند تر است؟ وی گفت: امام موسی بن جعفر(ع). ایشان هم از نظر نسبی و نیز علمی و همچنین تقوایی و درایت از بنی عباس بسیار بالاتر است. امام(ع) توانسته بود در جامعه آن روز توانایی ها خود را نشان دهد و به صورت عملی جامعه شیعه را بسیار گسترده سازد. در واقع آن مکتب جعفری که امام صادق(ع) از نظر علمی بسیار برای آن تلاش کرده بود، امام موسی کاظم(ع) توانست در عمق جهان اسلام این علوم را نشر دهد.

حجت الاسلام رضایی دوانی درباره شیوه برخورد امام موسی کاظم(ع) با فرقه های سیاسی تصریح کرد: روش برخورد امام(ع) با فرقه های سیاسی علمی بود. همانگونه که امام علی(ع) نخستین امام شیعیان با افرادی که مخالف ایشان بود، به زبان علمی به گفت و گو می پرداخت و تلاش می کرد تا آنان را قانع سازد. به یقین هنر اصلی ائمه معصومین(ع) این امر به شمار می رفت؛ به افرادی که با آنان اختلاف نظر عقیدتی و دیدگاه های متفاوتی داشتند، فرصت می دادند تا پرسش ها را مطرح کنند و برای رسیدن به پاسخ صحیح به آنان وقت می دادند و این امر خود کار تربیتی بسیار گسترده ای بود زیرا اهل بیت(ع) با ایمان به توانایی های خویش به آنان فرصت می دادند تا به نتیجه برسند و از نظر درونی با عالم هستی ارتباط درستی برقرار کند و هیچگاه آنها را به عنوان یک مانع از مسیر خویش برنمی داشتند. هدف ائمه معصومین(ع) این بود که تمامی انسان ها هدایت و این امر بسیار مهم بود تا مشکل های علمی با استفاده از برهان، دلیل و اخلاق برطرف شوند و حتی به افرادی که با آنها بسیار تند برخورد می کردند، اجازه توهین نسبت به آنان را هرگز نمی دادند.

مدیر مرکز مطالعات قرآن دانشگاه مفید قم در پایان شیوه به شهادت رساندن امام موسی کاظم(ع) را چنین توصیف کرد: پس از

به شهادت رسیدن امام حسین(ع)، تمام دشمنان اسلام به این نتیجه رسیدند که با خاندان اهل بیت(ع) نباید به شیوه رسمی و علنی برخورد کرد. زیرا چنانکه حکومت بنی امیه نیز به خاطر برخورد نادرست در واقعه کربلا با امام حسین(ع) و خاندان ایشان، از میان رفت. خلفای عباسی هرگز این شیوه را ادامه ندادند و با زندانی کردن امامان معصوم(ع) و فعالیت های پنهانی دیگر به مخالفت با آنان می پرداختند. شیوه برخورد آنها با امام موسی کاظم(ع) نیز چنین بود. هارون عباسی ظلم بزرگی را در حق انسانیت انجام داد و با خوراندن سم به هفتمین امام شیعیان، ایشان را به شهادت رساند و پیکر پاک امام(ع) در کاظمین به خاک سپرده شد و دانشمندان بسیاری از آن مکان به عنوان پایگاه مهم تشیع یاد می کنند.